Boekbespreking

Assessment in nieuw onderwijs

*Dochy F, Heylen L, Mosselaer H van de, redactie. **Assessment in onderwijs, Nieuwe toetsvormen en examinering in studentgericht onderwijs en competentiegericht onderwijs.** Utrecht: Lemma BV; 2002. 274 pagina's. ISBN 90 5931015 2. Prijs: 29.50 Euro.*

Onderwijsvernieuwing vereist een andere manier van toetsen. De ervaring leert dat toetsing het leerproces bepaalt en nieuw onderwijs zonder vernieuwing van de toetsing, gedoemd is te mislukken. Dat straalt dit boek uit en het biedt als hulp hierbij een overzicht van voorbeelden van nieuwe vormen van toetsing die aansluiten bij nieuwe vormen van onderwijs. Het is een schitterend boek, geschreven door experts op het gebied van toetsing. De auteurs geven achtergrondinformatie en beschrijven kwaliteitseisen, diverse assessmentvormen zoals de Over-Alltoets, assessmentcenters, peerassessment, en portfolio's en leveren aanzetten voor beleid en kwaliteitszorg. De auteurs hanteren een ruime definitie van assessment: toetsing die gericht is op het meten van competenties, kennis en vaardigheden in authentieke situaties. Hierdoor is het boek interessant voor een breed publiek. Het boek is bedoeld voor docenten, trainers en beleidsmakers.

In hoofdstuk 1 gaan de auteurs in op de ontwikkeling van zogenaamde krachtige leeromgevingen. De auteurs geven daarbij duidelijk aan dat er ten aanzien van de toetsing een verschuiving plaatsvindt van product- naar procesevaluatie. De traditionele vorm van toetsing sluit aan bij een vorm van onderwijs waarin de docent fungeert als kennis(over)drager. De studenten werden gedrild, gevoed met basiskennis en in een niet realistische context getoetst op het eindproduct: kennis. De nieuwe leertheorieën hebben aangetoond dat de essentie van leren zit in de actieve betrokkenheid van de student in het leerproces. De docent fungeert dan als coach van dit leerproces. Toetsing moet dan ook de actieve betrokkenheid van de student stimuleren. Dat betekent dat vooral formatieve

toetsen van belang zijn omdat die informatie geven over de sterke en zwakke kanten van de student. De student weet zodoende aan welke zaken hij meer aandacht moet besteden.

Hoofdstuk 1 biedt een mooi overzicht, alhoewel de link met de authentieke situaties onvolledig is uitgewerkt.

In hoofdstuk 2 gaan de auteurs in op de diverse assessmentvormen die vooral het kunnen en niet het kennen meten. De auteurs bespreken de bekende assessmentvormen als self-assessment, portfolio-assessment, maar ook minder bekende vormen als het "memorandum rapport" en de "gobbet". De essentie van ieder van deze assessmentvormen wordt duidelijk uitgelegd. De zelfsturende rol van de student komt duidelijk naar voren. De auteurs benadrukken de feedbackfunctie van de assessment en pleiten voor het betrekken van de student bij het opstellen van beoordelingscriteria, het verzamelen van geschikt materiaal voor het portfolio en het reflecteren hierop.

Hoofdstuk 3 en 4 handelen over de kwaliteit van assessments. Eerst komt de klassieke kwaliteitsanalyse met de klassieke psychometrie aan bod met betrouwbaarheidsindices, moeilijkheidsgraad en discriminatiewaarden inclusief de normen hiervoor. In hoeverre deze klassieke psychometrische indices voldoen voor de nieuwe assessmentvormen wordt niet duidelijk. Wel wordt duidelijk dat binnen nieuw onderwijs de validiteit meer aandacht krijgt dan in klassiek onderwijs. Het gaat weer om de inhoud. In hoofdstuk 4 wordt het alternatief voor de psychometrie uitgelegd: de edumetrie met generaliseerbaarheidsonderzoek en klassieke betrouwbaarheidsmetingen om de validiteit te bepalen! Al lezend wordt dit echt duidelijk. Daarbij komt een uitbreiding van het begrip validiteit aan de orde: de consequentiële validiteit. Hierbij bepaalt men of de gevolgen van de toetsvorm wel overeenkomen met de bedoelde gevolgen. Bereiden de studenten zich bijvoorbeeld op de toets voor zoals men zich dit voorstelt?

Beide hoofdstukken zijn leerzaam, maar niet alle docenten zullen hierin geïnteresseerd zijn.

Daarbij bevat hoofdstuk 3 voornamelijk oude en degelijke psychometrie met als nieuws de verschuiving van het belang van betrouwbaarheid naar validiteit.

In hoofdstuk 5, 7, 8 en 9 worden nieuwe assessmentvormen uitgebreider beschreven. Respectievelijk komen de OverAlltoets, assessment centers, peerassessments en portfolio's aan bod. Hier staat zoveel praktische informatie in dat een samenvatting te kort doet aan de inhoud. Wel wil ik een pleidooi houden voor de OverAlltoets omdat deze assessmentvorm een perfecte oplossing biedt voor de vraag of kennis dan niet meer belangrijk is. In de OverAlltoets moet de student de kennis toepassen in authentieke situaties. De student krijgt twee weken voor de toets schriftelijke informatie over die authentieke beroepssituaties, bijvoorbeeld een jaarverslag, een intakeverslag, een beleidsrapport. De toets zelf is een klassieke afname op een vast moment met open en gesloten vragen. De vragen gaan over het toepassen van de kennis op de schriftelijke informatie die de studenten al twee weken in hun bezit hebben. Het is een open-boektoets waarbij de studenten alle informatie mogen gebruiken die ze bij zich hebben. Dit weerspiegelt de praktijk van een professional, die ook informatie tot zijn beschikking heeft.

In hoofdstuk 6 staat een beschrijving van het proces om tot nieuw toetsbeleid te komen. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van een concreet geval, de Pabo Groenewoud Nijmegen alwaar men uiteindelijk heeft gekozen voor een toetslijn met een paar keer per jaar een formatieve voortgangstoets, per periode een geautomatiseerde kennistoets en een integratieve toets. Verder omvat het toetssysteem: co-, peer- en selfassessment, een stage, reflectie met behulp van een portfolio en een assessmentcenter aan het einde van de propedeuse en aan het eind van tweede studiejaar. Met de diverse toetsvormen zijn ervaringen opgedaan in pilots. De ervaringen zijn positief: het toetsproces

is geprofessionaliseerd en er is een gezamenlijke aandacht voor toetsing ontstaan.

De rode draad door het laatste hoofdstuk is *zelfsturing door de student*. Zelfsturing waarbij de student leert te reflecteren op het eigen leerproces. Er wordt ook een ontwikkelingslijn in zelfsturing met bijpassende onderwijsvormen en toets- en assessmentvormen aangegeven. Mogelijke toets- en assessmentvormen gaan dan van klassieke toetsen, via casustoetsing naar OverAlltoetsen, logboek, portfolio, self- en peerassessment tot assessmentcenters.

Vervolgens gaan de auteurs uitgebreid in op de evaluatie van de assessments en het beleid dat hieraan ten grondslag ligt en worden veel praktische suggesties geboden.

Zoals hierboven al aangegeven is dit boek geschreven voor docenten, trainers en beleidsmakers. Het boek is bruikbaar als naslagwerk waarin veel informatie te vinden is over nieuwe assessmentvormen, achtergronden, aanwijzingen en beleid. Daarnaast geeft het boek veel praktische handreikingen voor bijvoorbeeld het ontwikkelen van assessments, het komen tot een individuele beoordeling na groepswork et cetera. De doelgroep zal er zeker veel aan hebben. Het is echter geen handboek dat alle andere handboeken vervangt. Er zijn keuzes die gemaakt moeten worden die niet aan bod komen, zoals het bepalen van de cesuur van een summatief assessment of zoals de keuze of meer assessments in een blok elkaar wel of niet mogen compenseren. En ook basale zaken zoals het opstellen van open vragen of meer-keuzevragen worden niet behandeld.

Kortom, na de basisliteratuur over toetsen kan ik dit boek van harte aanbevelen om aan de slag te gaan met nieuwe vormen van toetsing.

Jacqueline Hoogenboom
Onderwijskundig medewerker Hogeschool INHOLLAND
Rotterdam